

Ræða Halldórs Björnssonar, fyrsta formanns SGS, frá stofnþingi sambandsins sem haldið var á Hótel Sögu dagana 12. og 13. október árið 2000.

Góðir félagar

Fyrir hönd viðræðunefndar um sameiningu Verkamannasambands Íslands, Landssambands iðnverkfólks og Þjónustusambands Íslands býð ég ykkur öll velkomin til þessa stofnfundar nýs landssambands.

Sameinuð til sóknar er kjörorð fundarins enda er það ætlun okkar hér að sameina fjölda stéttarféлага í einu nýju landssambandi og nýta svo þann samtakamátt til sóknar á mörgum sviðum. Okkar bíða mörg brýn verkefni og allar aðstæður kalla í raun á breytingar og nýja sókn í þágu íslenskrar verkalýðshreyfingar. Undanfarin misseri hafa verið tími breytinga og umróts innan verkalýðshreyfingarinnar á sama tíma og allt starfsumhverfi okkar hefur tekið miklum breytingum. Eignarhald atvinnutækja er breytt og landamæri skipta minna og minna máli fyrir flutninga fjármagns, fyrirtækja og starfsfólks. Mörk hins svokallaða „opinbera“ og „almenna“ vinnumarkaðar eru smám saman að mást út, t.d. með hlutafélagavæðingu ýmissa opinberra fyrirtækja. Þá eru mörk milli „faglærðra“ og „ófaglærðra“ að verða óskýrari og erfiðara að draga skýr landamæri þar á milli. Nú eru fá störf til sem ekki krefjast einhverrar sérþekkingar, þjálfunar eða menntunar og þeim fer fækkandi. Við höfum séð atvinnurekendur sameinast í ein heildarsamtök sem sýnilega ætla sér stóra hluti. Við höfum því miður líka upplifað það æ oftast stjórnvöld leyfa sér að virða verkalýðshreyfinguna að vettugi því þau telja hana ekki lengur þá kröftugu rödd fólksins í landinu sem hún var.

Sé raunin sú að virðing hreyfingarinnar fari þverrandi þá er það alfarið okkar eigin sök og við verðum að sameinast til sóknar og snúa þeirri þróun við. Það er einfaldlega lífsnaúðsynlegt fyrir verkalýðshreyfinguna að efla allt sitt starf.

Stéttarfélögin standa hvert um sig frammi fyrir þeim breytta veruleika sem ég hef lýst. Til þeirra eru gerðar sífellt meiri kröfur um öflugt starf að kjara- og réttindamálum og bættu þjónustu og það er af hinu góða. Eitt af forgangsverkefnum félaganna er svo starfs- og endurmenntun sem verður sífellt mikilvægari.

Til að rísa undir þessu hafa félög víða um land verið að sameinast í stærri og burðugri einingar. Til að hjálpa félögunum til að takast á við öll þessi verkefni er nauðsynlegt að byggja upp öflugan og hagkvæman samstarfsvettvang sjálfstæðra verkalýðsfélaga innan Alþýðusambands Íslands.

Við væntum þess að nýtt sameinað landssamband sé það verkfæri sem dugi til verksins. Innan nýs landssambands á hvert og eitt verkalýðsfélaga að geta mótað eigin stefnu og áherslur á þeim sviðum þar sem áherslur eru ólíkar og félögin hafa burði til að sinna verkefnum. Um leið eiga þau að geta notið samstarfs sem sé hagkvæmt og þeirrar samstöðu sem skapast þegar hagsmunir, stefna og áherslur fara saman. Jarðvegurinn fyrir stofnun þessa nýja landssambands varð meðal annars til með sameiningu stéttarféлага og tilurð nýrra stórra féлага sem geta starfað sjálfstæðar en áður var hagkvæmt eða mögulegt. Þessi stóru félög taka jafnvel til margra ólíkra starfsgreina og hópa, sem áður voru í fleiri en einu landssambandi. Félagin hafa því orðið að skilgreina stöðu sína og hlutverk að nýju. Á sama tíma voru valdahlutföll innan Verkmannasambandsins að breytast og það dró úr vægi

Landssambands iðnverkafólks og Þjónustusambandsins. Lífeyrissjóðir hafa einnig verið að sameinast víða um land og hefur þeim fækkað mjög. Enn sjáum við ekki fyrir enda allra þeirra sameiningarviðræðna stéttarfélaganna og sjóða sem eru í gangi eða eru fyrirhugaðar. Aðdragandi og gerð síðustu kjarasamninga markaði ef til vill nokkur þáttaskil.

Breytingarnar á félögunum, tilkoma nýrra stórra félaga sem spönnuðu allt upp í þrjú landsambönd og þær deilur sem uppi höfðu verið sýndu fram á nauðsyn þess að grípa til aðgerða.

Að loknum viðræðum aðila var gefin út sameiginleg yfirlýsing landssambandanna þriggja, þann 9. maí sl. en þar segir m.a.: „Auknir starfsmöguleikar og sjálfstæði einstakra verkalýðsfélaga, breiðari starfsvettvangur þeirra og ólík stærð innan landssambanda sem endurspeglast í valdahlutföllum innan þeirra og mismunandi þátttöku í sameiginlegum rekstrarkostnaði krefst breytinga á verkefnum og skipulagi landssambandanna og hagkvæmari reksturs þeirra sem tekur mið af þörfum aðildarfélaganna og breyttum aðstæðum.“ Lögd var áhersla á að hefja vinnu við að sameina Verkamannasambandið, Landssamband iðnverkafólks og Þjónustusambandið í eitt öflugt landssamband.

Félagar – eftir útarlegar kynningar og umræður í öllum aðildarfélögum þessara landssambanda erum við loks komin saman til að stofna hið nýja landssamband. Við skulum vera minnug þess að stofnun landssambandsins markar engin verklok. Þetta eru aðeins kaflaskipti í því starfi okkar að tryggja framtíð íslenskrar verkalýðshreyfingar í þágu launafólks í landinu. Verkefni þarf að vinna eftir sem áður og stéttarfélögin verða eftir sem áður að hafa burði til að rísa undir þeim kröfum sem gerðar eru til þeirra. Við ætlum hinu nýja landssambandi að vera tæki til að efla samtakamátt og starf félaganna. En félögin verða einnig að vera starfs- og rekstrahæfar einingar sem hafa burði til að sinna af myndarskap öllum skyldum sínum gagnvart félagsmönnum sínum og hreyfingunni í heild. Og við ætlum okkar líka að byggja upp landssamband á jákvæðum formerkjum. Styrkur þess ræðst af vilja félaganna til þátttöku af því þau finna að aðildin að sambandinu er þeim sjálfur styrkur. Telji félögin sig ekki hafa hag af aðild að nýju landssambandinu og aðild þeirra því aðeins byggð á því að hún sé „ill nauðsyn“ svo þau geti verið aðilar að Alþýðusambandinu er landssambandið byggt á veikum og neikvæðum grunni. Ekkert samband mun lifa lengi á „skylduadild“ aðildarfélaganna sinna. Þegar við hefjum umræður um hið nýja landssamband skulum við aldrei missa sjónar á því að til grundvallar liggja ákveðin markmið. Við verðum að hefja umræðuna í átt til þess hvernig við náum best þeim markmiðum sem við setjum okkar. Félög eða sambönd mega aldrei verða markmið í sjálfu sér. Gleymum því ekki að hvort tveggja eru tæki til ákveðinna verka. Viðræðunefndin um sameiningu landssambandanna þriggja leggur áherslu á að forgangsverkefni hins nýja landssambands verði að styrkja félagseiningarnar sem mynda sambandið og starf þeirra með margvíslegu móti. Sterkt landssamband þýðir öflugri félög og öflugri félög styrkja landssambandið. Í þessu er engin þversögn. Forsenda þess að stéttarfélög geti í raun og veru verið sjálfstæð er að þau hafi burði til þess og landsamband sjálfstæðra og fullburðugra stéttarfélaganna sem fela landssambandinu skilgreind verkefni og völd til að vinna þau, er líka mun sterkara en samband sem er fyrst og fremst skjól fyrir veikburða félög.

Að mínu mati stendur verkalýðshreyfingin á krossgötum. Við eigum sóknarfæri og möguleika á að gera samtök launafólks að virkilegu aflu í íslensku samfélagi á nýjan leik. En mistakist okkur þetta verkefni á næstu vikum og mánuðum blasir að sama skapi við mjög erfið staða. Úti í samfélaginu er nú víða kallað eftir sjónarmiðum og áherslum í anda verkalýðshreyfingarinnar. Til okkar er horft um leiðsögn og forystu. Ef við svörum ekki

Þessu kalli nú og endurnýjum rödd hreyfingarinnar er ég hræddur um að okkur verði ýtt til hliðar. Við verðum að sameinast um að skoða allar leiðir til að efla samtök launafólks á ný og gera þau að raunverulegu forystuafli í samfélagi – okkar er ábyrgðin. Við ætlum okkur því að reyna að sjá út úr því ástandi sem ríkt hefur í hreyfingunni og brjóta nýjar leiðir að þeim markmiðum sem við eigum sameiginleg. Samstarf við aðra krefst hæfilegs sveigjanleika, tillitssemi og umburðarlyndis. Friðsöm sambúð á stóru heimili er list hins mögulega. Þá list þurfum við að temja okkur og við skulum byrja hér í dag.

Ég segi þennan stofnfund nýs landssambands settan.